

Історичні документи

Херсонський політехнічний коледж

ДОКУМЕНТ № 1

(Із програми КПРС, прийнятої ХХII з'їздом партії)

...Найвища мета партії- побудувати комуністичне суспільство, на прапорі якого написано: “Від кожного - за здібностями, кожному - за потребами”.

...Розв’язання завдань будівництва комунізму здійснюється послідовними етапами.

У найближче десятиріччя (1961-1970 рр.) Радянський Союз, створюючи матеріально-технічну базу комунізму, перевершить по виробництву продукції на душу населення наймогутнішу країну капіталізму - США; значно підвищиться матеріальний добробут і культурно-технічний рівень трудящих, всім буде забезпечено матеріальний достаток; всі колгоспи й радгоспи стануть високопродуктивними й високодохідними господарствами; в основному будуть задоволені по греби радянських людей у впорядкованих житлах; зникне важка фізична праця; СРСР стане країною найкоротшого робочого дня.

В підсумку другого десятиріччя (1971-1980 рр.) буде створена матеріально-технічна база комунізму, яка забезпечить достаток матеріальних і культурних благ для всього населення; радянське суспільство безпосередньо підіде до здійснення принципу розподілу за потребами, відбудеться поступовий перехід до єдиної загальнонародної власності. Таким чином, в СРСР буде в основному побудоване комуністичне суспільство. Повністю побудова комуністичного суспільства завершиться в наступний період.

- *Що це за документ?*
- *Під час правління якого Першого секретаря КПУ він був прийнятий?*
- *Доведіть необґрунтованість перспектив розвитку СРСР, накреслених у документі.*

ДОКУМЕНТ № 2

(Із книги П. Шелеста "Україно наша Радянська")

Кожний, хто живе на Радянській Україні, любить її, з гордістю говорить: “моя Україна”, “наша Україна”. І це цілком природно і закономірно. Тут ми народилися, виросли як громадяни, будівники комунізму. Але водночас ми кажемо: “наша Росія, Білорусія, Грузія, Латвія, всі союзні республіки”. І це також природно і закономірно, бо вони є республіки-сестри єдиної сім’ї народів і своєю спільністю становлять могутній Радянський Союз.

...Нинішня наша Україна за рівнем і обсягом промислової продукції - це майже шість довоєнних Україн. Питома вага республіки в народному господарстві країни по окремих видах промислової та сільськогосподарської продукції становить: по вугіллю - 34 проценти, газу - 31, чавуну - 48, готовому прокату - 42, залізній руді — 56, металургійному устаткуванню - 48, тракторах - 32, фабричних цукрових буряках - 58, олії - 32, зерну - 23, м'ясо-молочних виробах - 23-25 процентів. По багатьох найважливіших показниках, у тому числі і по обсягу промислової продукції та капіталовкладеннях, Україна досягла рівня, який мав увесь Радянський Союз напередодні Великої Ні і чи зняної війни У 2-3 рази перевищено довоєнний рівень всієї країни по видобутку залізної руди, виплавці металу, виробництву тракторів.

Менш як 0,5 процента території і 1,4 процента населення земної кулі припадає на Радянську Україну, але вона дає 8-10 процентів світового виробництва сталі, чавуну, тракторів, цукру, видобутку вугілля, природного газу.

Потужний флот, що діє на морях і ріках України, складається із сучасних комфортабельних пасажирських суден, великої океанської флотилії, суховантажних суден, новітніх танкерів великої вантажності. І майже всі вони зроблені на суднобудівних заводах України...

Повітряне сполучення на Україні відносно молоде. Воно почало розвиватися лише з 1924 року. А сьогодні захмарні траси України становлять уже 80 тисяч кілометрів. Ними можна двічі оперезати земну кулю по екватору. За рік літаки тільки на міжміських лініях республіки перевозять більш як 6 мільйонів пасажирів...

Радянська Україна займає почесне місце на міжнародній арені... є членом Організації Об'єднаних Націй... До голосу України сьогодні прислушається увесь світ.

- *Що це за документ?*
- *Хто є його автором?*
- *Що у ньому могло стати підставою для його низцівної критики?*

ДОКУМЕНТ № 3

(З наказу №227 Наркомату оборони СРСР від 28 червня 1942 р.)

...Після втрати України, Білорусії, Прибалтики, Донбасу та інших районів наша територія зменшилася. Отже, стало значно менше людей, хліба, металу, заводів, фабрик... Ми вже не маємо переваги над німцями ні в людських резервах, ні в запасах хліба. Відступати далі - значить згубити себе й згубити свою Батьківщину. Отже, пора припиняти відступ.

Віднині залізним законом дисципліни для кожного командира, червоноармійця, політпрацівника повинна бути вимога - жодного кроку назад без наказу нашого командування.

- *Що це за документ?*
- *За яких умов він був прийнятий? Яке мав значення?*

Новокаховський політехнічний коледж Одеського національного університету

ДОКУМЕНТ № 4
Із присяги січовиків

Я, УСС, присягаю українським князям, гетьманам, Запорозькій Січі, могилам і всій Україні, що вірно служитиму Рідному Краєві, боронитиму його перед ворогом, воюватиму за честь української зброй до останньої краплі крові. Так мені, Господи Боже й Архангеле Михаїл, допоможіть. Амінь.

Запитання для характеристики документу:

- 1 Що вам відомо про причини створення УСС.
- 2 Що вам відомо про бойовий шлях УСС.
- 3 В чому полягало значення створення УСС.

*Джерело: Історія України 10-12 кл. Документи. Матеріали./
Упорядник І.М.Скирда.- Х.: вид «Ранок», 2010 р.*

ДОКУМЕНТ № 5
Із промови Й. Сталіна на пленумі ЦК ВКП(б) про загострення класової боротьби

Ми <...> розвиваємо соціалістичні форми господарства в галузі торгівлі. <...> Це значить, що ми витісняємо з торгівлі тисячі і тисячі дрібних і середніх торговців. Чи можна думати, що ці витіснені із сфери обороту торгівці сидітимуть мовчки, не пробуючи зорганізувати опір? Ясно, що не можна.

Ми <...> розвиваємо соціалістичні форми господарства в галузі промисловості. <...> Це значить, що ми витісняємо і розоряємо <...> тисячі і тисячі дрібних і середніх капіталістів-промисловців. Чи можна думати, що ці розорені люди сидітимуть мовчки, не пробуючи зорганізувати опір? Звичайно, не можна.

З усього випливає, що в міру нашого просування вперед опір капіталістичних елементів буде зростати, класова боротьба буде загострюватися, а Радянська влада <...> буде проводити політику придушення опору експлуататорів.

Запитання для характеристики документу:

- 1 Як змінилася економічна політика більшовиків з приходом до влади Сталіна?

2 Які наслідки для України мала сталінська теза про загострення класової боротьби?

Джерело: *Історія України 10-12 кл. Документи. Матеріали./ Упорядник І.М. Скирда.- Х.: вид «Ранок», 2010 р.*

Морський коледж Херсонської державної морської академії

ДОКУМЕНТ № 6

**З ультиматуму Ради Народних Комісарів Центральній Раді,
підписаного В. Леніним (3 грудня 1917 р.)**

Ми, Рада Народних Комісарів, визнаємо народну Українську республіку, її право зовсім відокремитися від Росії або вступити в договір із Російською республікою про федераційні і тому подібні взаємовідносини між ними.

Ми обвинувачуємо Раду в тому, що, прикриваючись національними фразами, вона веде двозначну буржуазну політику, яка давно вже виражається в невизнанні Радою Рад і Радянської влади в Україні.

Рада Народних Комісарів ставить Раді, перед лицем народів Української та Російської республік, такі питання:

1. Чи зобов'язується Рада відмовитись від спроб дезорганізації загального фронту?
2. Чи зобов'язується Рада не пропускати надалі без згоди верховного головнокомандуючого жодних військових частин, які направляються на Дон, на Урал або в інші місця?
3. Чи зобов'язується Рада подавати допомогу військам у справі їх боротьби з контрреволюційним кадетсько – каледінським повстанням?
4. Чи зобов'язується Рада припинити всі свої спроби роззброєння радянських полків і робітничої Червоної гвардії на Україні та повернути негайно зброю тим, у кого вона була забрана?

У разі неодержання задовільної відповіді на ці питання протягом 48 годин Рада Народних Комісарів вважатиме Раду в стані відкритої війни проти Радянської влади в Росії та на Україні.

Завдання:

1. Проаналізуйте зміст ультиматуму Радянської Росії Центральній Раді.
Наведіть власне міркування щодо цього документа.
2. Поміркуйте, чи могла Центральна Рада виконати умови ультиматуму і залишилася при владі?
3. Яку роль відіграв цей документ у розв'язанні Першої війни Радянської Росії проти УНР?

ДОКУМЕНТ № 7

Із книги Президента України Л.Кучми «Україна – не Росія» про роль України при демонтажі СРСР

Україні належить вирішальна роль і при демонтажі СРСР у 1991 р. Аж ніяк не республіки Прибалтики подали сигнал до виключення із Союзу для інших – на «прибалтів» і без того дивились як на відкрайну скибу. Відомі слова Горбачова «Я не маємось себе СССР без України» не були просто фразою. Він як у воду дивився: СРСР доконав саме Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. А вже наступного дня, 25 серпня, по нашому, як то кажуть, гарячому сліду, проголосила свою незалежність Білорусія, 27 серпня – Молдавія, 30 серпня – Азербайджан, 31 серпня – Киргизія та Узбекистан.

Завдання:

1. Чи згодні Ви з твердженням Л. Кучми про те, що «Україні належить вирішальна роль при демонтажі СРСР у 1991 р.»? Свою відповідь аргументуйте.
2. Якими були наслідки розпаду СРСР?

Херсонське морехідне училище рибної промисловості

ДОКУМЕНТ № 8

Із Постанови № 1 від 19.08.1991 р. Державного Комітету з Надзвичайному Стану в СРСР

З метою подолання глибокої всеобщої кризи, політичної, міжнаціональної і громадянської конфронтації, хаосу і анархії, які загрожують життю і безпеці громадян Радянського Союзу, суверенітетові, територіальній цілісності, свободі і незалежності нашої Вітчизни, виходячи з результатів всенародного референдуму про збереження Союзу Радянських Соціалістичних Республік ...
Заявляємо:

1. Відповідно до статті 127(3) Конституції СРСР... і йдучи назустріч вимогам широких верств населення про необхідність вжиття найрішучіших заходів щодо запобігання сповзанню суспільства до загальнонаціональної катастрофи, забезпечення законності і порядку, запровадити надзвичайний стан... на строк 6 місяців з 4 години за московським часом 19 серпня 1991 року...
4. Встановити, що рішення ДКНС СРСР обов'язкові для неухильного виконання всіма органами влади і управління, службовими особами і громадянами на всій території Союзу РСР.

Запитання до джерела

1. Про яку подію йдеться в документі? Коли це відбулось?
2. Яку мету ставили заколотники? Як вони це пояснювали?
3. Які правові підстави для своїх дій висували заколотники? Які заходи передбачав документ?
4. Який орган управління створювався на період надзвичайного стану? Яке становище в системі управління він посідав згідно з документом?
5. Спираючись на знання з курсу історії, визначте, до чого насправді прагнули заколотники. Який процес прискорила ця подія?

ДОКУМЕНТ № 9

З IV Універсалу Української Центральної Ради

Народе України!
Твоєю силою, волею, словом стала на Землі українській вільна Народня Республіка... Однині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від нікого незалежною, вільною, сувереною державою українського народу....
Зо всіма сусідніми державами, як-то: Росія, Польща, Австрія, Румунія, Туреччина та інші, ми хочемо жити в згоді й приязні, але ні одна з них не може втрутатися в життя Самостійної Української Республіки.
Власть в ній буде належати тільки народові України, іменем якого, поки зберуться Українські Установчі Збори, будемо правити ми, Українська Центральна Рада, представництво робочого народу, селян, робітників і солдатів, та наш виконуючий орган, який однині матиме назву Ради Народних Міністрів.

Отож насамперед приписуємо Правительству Республіки нашої — Раді Народних Міністрів — від цього дня вести розпочаті вже нею переговори про мир з центральними державами цілком самостійно й довести їх до кінця, не зважаючи ні на які перешкоди з боку яких-небудь інших частин бувшої Російської Імперії, і установити мир, щоб наш край розпочав своє господарське життя в спокою й згоді...
В справі земельній комісія, вибрана на останній сесії нашій, вже зробила закон про передачу землі трудовому народові без викупу, прийнявши за основу скасування власності й соціалізацію землі...

Запитання до джерела

1. Коли прийнято цей Універсал? Який статус України визначено в документі?
2. Які зовнішньополітичні наміри проголошено? Кому мала належати влада в Україні за Універсалом?
3. На який час брала на себе владу в Україні УЦР? Інтереси яких верств населення вона представляла?
4. Які завдання ставилися перед Радою Народних Міністрів? Як

вирішувалося земельне питання?

5. Спираючись на знання з історії, визначте, у чому полягало значення Універсалу. В яких умовах він був прийнятий?

ДОКУМЕНТ № 10

Із спогадів режисера Ю. Іллєнка про скандал на прем'єрі кінофільму «Тіні забутих предків»

Увечорі 4 вересня 1965 р. в кінотеатрі «Україна» зібралася вся еліта Києва. Фільм був розкручений — презентація стала подією республіканського масштабу, тому його й використали організатори акції протесту. ...Ми сидимо на сцені... С. Параджанов стоїть, дякуючи кожному виступаючому. Із зали піднімається І. Дзюба з букетом. Говорить теплі слова, вручає квіти, раптом повертається і звертається до зали: «Почалися арешти, повторюється 37-й рік...» І перелічує прізвища затриманих... Піднялася жахлива паніка. Серед глядачів достатньо стукачів. Вскакує Василь Стус і кричить українською крізь гул запущеної чекістами сирени: «Хто проти тиранії - встаньте!»... Варіантів нам не залишили. Встаю і розумію: нічого хорошого мені в житті не світить. Але навіть стукачі розуміють: якщо вони залишаться сидіти, буде зовсім погано. У всіх абсолютний шок. Директор кінотеатру кудись побіг, дав команду: «Почати перегляд!» Ми у темряві спустилися зі сцени.

Запитання до джерела

1. Яка подія відбулася 4 вересня 1965 р. у столичному кінотеатрі «Україна»? Чому організатори обрали для акції протесту саме цей захід?
2. Хто і як почав акцію протесту? Що мав на увазі І. Дзюба, коли заявив «повторюється 37-й рік...»?
3. Який емоційний стан, на думку автора документа, панував у кінозалі під час акції? Як продовжив акцію протесту В. Стус?
4. Що мав на увазі автор документа, коли писав: «Встаю і розумію: нічого хорошого мені в житті не світить»? Чому навіть стукачі вставали разом з усіма?
5. Спираючись на знання з курсу історії, визначте, про яке явище в житті українського суспільства йдеться. Для якого політичного режиму характерні такі переслідування інакомислячих?

Херсонське училище культури

ДОКУМЕНТ № 11

Із Прокламації Української Національної Ради від 19 жовтня 1918 р.

Стоячи на становищі самовизначення народів, Українська Національна Рада, як Конституанта, постановляє:

1. Ціла етнографічна українська область в Австро-Угорщині, зокрема Східна Галичина з граничною лінією Сяну з включенням Лемківщини, південно-східна Буковина з містами Чернівці, Сторожинець і Серет та українська полоса північно-східної Угорщини – творять одно цілу українську територію.
2. Ця українська національна територія уконститується оцим як Українська Держава. Постановляється поробити приготовані заходи, щоби це рішення перевести в життя.
3. Взываються всі національні меншини на цій українській області, причім жидів призначається за окрему національність, щоби уконститується і негайно вислати своїх представників до Української Національної Ради в кількості, відповідаючій їх числу населення.
4. Українська Національна Рада виготовить конституцію для утворення таким способом держави, на основах: загального, рівного, тайного і безпосереднього права голосування з пропорціональним заступництвом, з правом культурно-національної автономії та з правом заступництва в правительстві для національних меншин.
5. Українська Національна Рада жадає, щоби зорганізована оцим в державу українська територія мала безумовно своїх заступників на мировій конференції.

(Конституційні акти України 1917 – 1920... - С. 93)

Питання:

1. Які питання були висунуті в прокламації як першочергові?
2. Яку державу намагалася створити Українська Національна Рада (визначте форму правління)?
3. Які думки, почуття викликає у вас цей документ?

Кульчицький С. В. Історія України, 10 клас. С.110.

ДОКУМЕНТ № 12

Із таємного додаткового протоколу до Договору про ненапад між Німеччиною і Радянським Союзом (23 серпня 1939 р.)

1. У разі територіально-політичних змін у державах, що входять до Прибалтійського регіону (Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва), північний кордон Литви одночасно стане кордоном сфер Німеччини та СРСР. При цьому інтереси Литви щодо віленської області визнаються обома сторонами.
2. У разі територіально-політичних змін в областях, що належать Польській державі, сфери інтересів Німеччини та СРСР будуть розмежовуватися по лінії рік Нарев, Вісла, Сян. Питання про те, чи відповідає обопільним інтересам Німеччини та СРСР збереження незалежної Польської держави і якими будуть

кордони цієї держави, може бути остаточно з'ясоване лише в ході дальнього політичного розвитку. У будь-якому випадку обидва уряди розв'язуватимуть це питання в дусі дружньої обопільної згоди.

3. Щодо Південно-Східної Європи радянська сторона підкреслює свою зainteresованість у Бессарабії. Німецька сторона заявляє про її повну незainteresованість цих областях.
4. Цей протокол буде зберігатися обома сторонами у цілковитій таємниці.

Питання:

1. За яких історичних обставин з'явився документ?
2. Хто з політичних діячів підписав даний документ?
3. Чи можна вважати справжніми винуватцями розв'язання Другої світової війни обох диктаторів? Відповідь обґрунтуйте.

Джерело: Кульчицький С. В. Новітня історія України, 11 клас. С.6

Херсонське музичне училище

ДОКУМЕНТ № 13

Акт відновлення Української держави
(Львів, 30 червня 1941 р.)

1. Волею Українського Народу Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку поклали свої голови цілі покоління найкращих синів України.

Організація Українських Націоналістів, яка під проводом її творця і вождя Євгена Коновальця вела в останніх десятиліттях кривавого московсько-більшовицького поневолення завзяту боротьбу, визиває увесь український народ не скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена Українська Суверенна Держава.

Суверенна Українська Влада запевнить Українському Народові лад і порядок, всесторонній розвиток усіх його сил та заспокоєння його потреб.

2. На західних землях України твориться Українська Влада, яка підпорядкується Українському Національному Урядові, що створиться в столиці України – Києві з волі українського народу.

3. Відновлена Українська Держава буде тісно спів діяти з Націонал-Соціалістичною Великонімеччиною, що під проводом Адольфа Гітлера творить новий лад в Європі й світі та допомагає українському народові визволитися з-під московської окупації.

Українська Національна Революційна Армія, що твориться на українській землі, боротиметься далі спільно з союзною німецькою армією проти московської окупації за Суверенну Соборну Українську Державу і новий справедливий лад у цілому світі.

Хай живе Суверенна Соборна Українська Держава! Хай живе Організація Український Націоналістів! Хай живе Провідник Український Націоналістів Степан Бандера!

Слава Україні! Героям Слава!

Ярослав Стецько, в.р. Голова Національних Зборів.

Алгоритм аналізу цього документа

1. Під час яких подій світової історії з'явився цей документ? Коли?
2. Про що йдеться в документі?
3. Коли і з якою метою виникла Організація українських націоналістів (ОУН)? На яких ідеологічних засадах діяла ОУН? Які використовувала методи боротьби?
4. Яку політику проводила націонал-соціалістична партія Німеччини в той час?
5. Чому саме з нацистською Німеччиною вирішили співпрацювати українські націоналісти?
6. На що розраховувала ОУН під проводом Степана Бандери, проголошуєчи Українську державу?
7. Чи справдилися сподівання ОУН та її лідерів?
8. Який характер мали стосунки між ОУН і німцями?
9. Як ставитесь до документа особисто Ви та, на Вашу думку, громадяни сучасної України?

Джерело, з якого взято документ: Світлична В.В. Історія України: Навчальний посібник.4-е видання – К: Каравела, 2008. Стор.268-269.

Бериславський медичний коледж

ДОКУМЕНТ № 14

Акт проголошення незалежності України

Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв"язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року,

- продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні,
- виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами,
- здійснюючи Декларацію про Державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто урочисто проголошує незалежність України та створення самостійної української держави - України.

Територія України є неподільною і недоторканою.

Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України.

Цей акт набирає чинності з моменту його схвалення.

Завдання:

1. Як Ви вважаєте, спроба державного перевороту в СРСР 19 серпня 1991 р. – привід чи причина проголошення незалежності України?
2. Охарактеризуйте історичне значення цього документа.

(Світлична В.В. Історія України: Навчальний посібник. Друге видання, виправлене і доповнене. – К.: Каравела; Львів: Новий Світ – 2000, 2002. 238 с.)

Херсонський базовий медичний коледж

ДОКУМЕНТ № 15

За підручником Світличної В.В.

Універсал Директорії УНР до трудового селянства
(10 січня 1919 р.)

Громадяне труженики!

Визволивши Вас од тяжкого ярма гетьманського та московських панів, Директорія дає Вам закони про землю та ліси.

Тяжке лихо було впало на Ваші голови, але славне і республіканське військо під нашим проводом довершило велику народню справу і тепер трудовий народ України має надію пережити лиху годину і взятись до культурної роботи на вільній землі Української Республіки.

Директорія з великою радістю заявляє, що земля переходить в руки трудового народу, але Директорія вимагає порядку і ладу.

Земельні Управи - сільські, волосні, повітові і губерніальні під проводом Народного Міністерства Земельних Справ упорядкують земельні діла і наділять по закону що кому слід, вкажуть, як до діла взятись в добром порядку.

Приложіть же свій спасений труд до визволеної землі, окропленої кровію борців за щастя і волю України. Пошануйте тих, хто пішов на велику боротьбу за свободу в таку лиху годину, і хай од Вашого імені завзяті козаки нашої Республіканської армії отримають народну нагороду за пролиту кров і тяжкі труди. Директорія призначила допомогу і нагороду козакам Республіканської армії, що до кінця стоятимуть вірою і правдою за Українську Республіку, і хай увесь народ щирою душою подякує тим, хто і свого життя не пожалів та пішов обороняти всенародну волю і землю.

Народня правда взяла верх над ворогами, і хай усі знають, що трудовий Український народ зуміє в ладу й порядку далі життя своє влаштовувати.

Хай же процвіте народня земля добром і достатком на щастя України і вільне трудове життя Ваше і Ваших дітей.

ПИТАННЯ:

- Яку назву має цей документ?
- Коли та ким виданий?

- Що за питання порушується та яким чином вирішується?

ДОКУМЕНТ № 16

Із Декларації про державний суверенітет України

Верховна Рада Української РСР,
Виражаючи волю народу України,
Прагнучи створити демократичне суспільство,
Виходячи з потреб всебічного забезпечення прав і свобод людини,
Шануючи національні права всіх народів,
Дбаючи про повноцінний політичний, економічний, соціальний і духовний
розвиток народу України,
Визнаючи необхідність побудови правової держави,
Маючи на меті утвердити суверенітет і самоврядування народу України,
ПРОГОЛОШУЄ
державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і
неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і
рівноправність у зовнішніх зносинах.

I. самовизначення УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Українська РСР як суверенна національна держава розвивається в існуючих
кордонах на основі здійснення українською нацією свого невід'ємного права
на самовизначення.

Українська РСР здійснює захист і охорону національної державності
українського народу.

Будь-які насильницькі дії проти національної державності України з боку
політичних партій, громадських організацій, інших угруповань чи окремих
осіб переслідуються за законом.

II. народовладдя

Громадяни Республіки всіх національностей становлять народ України.

Народ України є єдиним джерелом державної влади в Республіці....

III. державна ВЛАДА

Українська РСР самостійна у вирішенні будь-яких питань свого державного
життя. Українська РСР забезпечує верховенство Конституції та законів
Республіки на своїй території.

Державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на
законодавчу, виконавчу та судову.

IV. громадянство української РСР

Українська РСР має своє громадянство і гарантує кожному громадянину
право на збереження громадянства СРСР..

*Джерело, з якого взято документ: Світлична В.В. Історія України:
Навчальний посібник.4-е видання – К: Каравела, 2008. Стор.307-309.*

Алгоритм аналізу документу:

1. Що це за документ?
2. Коли, ким і за яких історичних умов він був прийнятий?
3. Визначте основні положення документу.

4. У чому полягає історичне значення цього документу?
5. Як цей документ сприйняло суспільство та політична влада держави, в якій його було проголошено?

Новокаховський приладобудівний технікум

ДОКУМЕНТ № 17

Закон про незалежність Карпатської України (15 березня 1939 р.)

Сойм Карпатської України ухвалив цей закон:

1. Карпатська Україна є незалежна Держава.
2. Назва Держави є: КАРПАТСЬКА УКРАЇНА.
3. Карпатська Україна є республіка з президентом, вибраним Соймом КУ на чолі.
4. Державна мова Карпатської України є українська мова.
5. Барва державного прапору Карпатської України є синя і жовта, при чому барва синя є горішня, а жовта є долішня.
6. Державним гербом Карпатської України є дотеперішній красвий герб: медвідь у лівім червонім полі й чотири сині та жовті смуги в правому півполі, і ТРИЗУБ св. Володимира Великого з хрестом на середньому зубі. Переведення цього місця закону полишається окремому законові.
7. Державний гимн Карпатської України є: "Ще не вмерла Україна..."
8. Цей закон обов'язує зараз од його прийняття.

Завдання:

1. За яких обставин було проголошено незалежність Карпатської України?
2. Чи реальною була можливість утворення цієї держави?
3. Знайдіть спільні риси державної символіки Карпатської України та сучасної української держави.

ДОКУМЕНТ № 18

Заява глав держав Республіки Беларусь, РРФСР, України про розпад СРСР і утворення СНД (8 грудня 1991 р.)

Ми, керівники Республіки Беларусь, РРФСР, України

- відзначаючи, що переговори про підготовку нового Союзного договору зайдли в глухий кут, об'єктивний процес виходу республік із складу Союзу РСР і утворення незалежних держав став реальним фактом;
- констатуючи, що недалекоглядна політика центру призвела до глибокої економічної і політичної кризи, до розвалу виробництва, катастрофічного зниження життєвого рівня практично всіх верств суспільства;
- беручи до уваги зростання соціальної напруженості в багатьох регіонах колишнього Союзу РСР, що призвело до міжнаціональних конфліктів з численними людськими жертвами;
- усвідомлюючи відповідальність перед своїми народами і світовим співтовариством та назрілу потребу в практичному здійсненні політичних і економічних реформ, заявляємо про утворення Співдружності Незалежних Держав, про що сторонами 8 грудня 1991 року підписано Угоду.

Співдружність Незалежних Держав у складі Республіки Беларусь, РРФСР, України є відкритою для приєднання всіх держав - членів Союзу РСР, а також для інших держав, які поділяють цілі і принципи цієї Угоди.

Держави-члени Співдружності мають намір проводити курс на зміцнення міжнародного миру та безпеки. Вони гарантують виконання міжнародних 30-бов'язань, які випливають для них з договорів і угод колишнього Союзу РСР, забезпечують єдиний контроль за ядерною зброєю та її нерозповсюдження.

Завдання:

- 1. Охарактеризуйте передумови створення цієї Заяви.*
- 2. Прокоментуйте наведені у документі причини розпаду СРСР та утворення СНД.*

*Херсонський економіко-технологічний технікум
Херсонського національного технічного університету*

ДОКУМЕНТ № 19

**З листа заступника міністра закордонних справ УНР Арнольда
Марголіна до Міністра закордонних справ Костя Мацієвича**

Тяжке відповідальне завдання, що лежить на всіх членах уряду, значно ускладнюється завдяки тому трагічному факту, що єврейські погроми не вщухають, і адміністрація виявила свою неспроможність припинити жахливе насильство і вбивства, що відбуваються у Проскурові, Ананьїві та інших містах. Я добре знаю, що уряд робить все можливе для боротьби з

погромами. Я також добре знаю, наскільки безпорадними є усі його члени...Але я, як єврей, ще більше страждаю від того, що усвідомлюю: якщо всі інші елементи населення страждають від анархії головним чином економічно, то такий стан речей є вкрай небезпечний і навіть фатальним для самого існування єврейського народу.

ПИТАННЯ:

1. Які причини єврейських погромів 1917-1920-х рр.?
2. Чому керівники українського уряду виявилися безсилими протистояти єврейським погромам?

Джерело - Новітня історія України. - Частина перша(1917-1945 pp.)- К. 1994. с.- 89

ДОКУМЕНТ № 20

Із постанови РНК УРСР і ЦК КП(б)У від 20 квітня 1938р. «Про обов'язкове вивчення російської мови в неросійських школах України»

РНК УРСР і ЦК КП(б)У відмічають, що внаслідок підривної роботи контрреволюційних троцькістсько-бухарінських і буржуазно-націоналістичних елементів, які орудують в наркоматі освіти УРСР і в органах народної освіти, викладання російської мови в школах України поставлено незадовільно.

...Необхідність вивчення російської мови в школах України обумовлюється, по-перше, посиленням братерського зв'язку та єднанням між українським народом і російським народом і народами Союзу РСР для їх дальнішого господарського і культурного росту; по-друге, щоб сприяти дальнішому вдосконаленню українських кадрів в галузі наукових і технічних знань; по-третє, щоб забезпечити необхідні умови для успішного несення усіма громадянами УРСР військової служби в рядах Робітничо-Селянської Червоної Армії і Військово-Морського Флоту...

ПИТАННЯ:

1. Яка причина різкої зміни курсу від українізації до русифікації?
2. Які наслідки мав цей документ?

Джерело - Новітня історія України. Частина перша(1917-1945 pp.)К. 1994. с.-253

Бериславський педагогічний коледж

ДОКУМЕНТ № 21

Історик М.Гефтер про Хрущова

На первый, Хрущев мало чем отличался от своих соратников. Как и другие, и в меру занимаемого положения, он был во многом повинен, в том

числе и прежде всего в человеческих жертвах (Сталин зорко следил, чтобы никто из его окружения не уклонялся от законов круговой поруки...). А то, что отличало Хрущова до 1953 г., могло бы даже рассматриваться как недостатки его по сравнению с другими, более высокопоставленными членами иерархии. Он не был теоретиком и даже не в состоянии был казаться им. В качестве первого секретаря ЦК КП Украины он, правда, подписывал дежурные статьи о сталинской дружбе народов, но ни малейших новшеств не позволял... Хотя Хрущев был хитер и искушен в правилах аппаратной игры, эта хитрость не убила в нем непосредственности, которая не принадлежала к числу качеств, позволявших подняться на самый верх. Хрущев был безусловно смелым человеком, но это качествоказалось избыточным в политике, пока не пришел его, хрущевский час.

Различие между ним и остальными из ближних бояр состояло в том, что он...принадлежал к категории массовиков. Таковых к началу 50-х годов осталось не слишком много среди партийных деятелей высокого ранга. Но их было немало в толпе низовых кадров, и им Хрущев всем своим обликом был ближе, чем вельможи – холопы старого закала и типичные карьеристы третьего призыва.

Гефтер М. От анти–Сталина к не–Стаину: непройденный путь //Осмыслить культ Сталина. – М., 1989. – С.508.

1. Про які риси характеру М. Хрущова розповідає історик?
2. Що спільногоЯ і відмінного у М. Хрущова з тогочасною партійною елітою?
3. Назвіть сильні і слабкі сторонни в діяльності М. Хрущова.

ДОКУМЕНТ № 22

З листа колгоспників с. Попелюхи Піщанського району Вінницької області до М. Хрущова

...Важко нам, обірвані ми всі, голі й босі, брудній голодні, на людей не схожі. Гірше худоби живемо. Ніколи нам не було так важко , як в цю хвилину, люди з голодумрут, діти від недоїдання і хвороб стають каліками. Харчуємося ми лободою, корою. А у кого є гроши, їдуть у місто і купують хліб у комерційних магазинах, но за хлібом іти далеко – 140 – 180 км., а у нас ніхто не продає, з колгоспу ми нічого не отримали і немає надії, все згоріло, а ярина дуже слабка і ,як виконаємо план, то всі подохнемо.

По зведенням, наш район самий відсталий в області, надій ніяких, усі ми вбиті горем, із злиднів нам не вийти...

Воронов І.О., Пилявець Ю.Г., Голод 1946 – 1947 pp. – К.: «Знання» УРСР, 1991. – С.30.

1. Про які історичні події йдеться в документі?
2. Назвіть причини і наслідки для України цих історичних подій.

Інші навчальні заклади надіслали документи, які вже присутні у вищеприведеному списку.

Запропоновані схеми аналізу історичного документа

Морський коледж Херсонської державної морської академії

Документ первинний (запис очевидця або участника події) чи документ вторинний (коментар чи переказ про подію з вуст дослідника).

Відділіть у документі факти від коментарів та аналізуйте їх окремо.

1. Прочитайте історичне джерело.
2. Знайдіть значення нових слів і незрозумілих виразів.
3. Визначте, ким було створено документ. Який статус мала ця людина? Чиї інтереси захищає автор документу? Якою мірою його погляди відбилися у документі? Відповідь на останнє питання особливо важлива при аналізі законодавчих актів (указів, універсалів, законів) та документів політичного характеру (промов державних діячів, партійних програм).
4. Про яку історичну подію, явище або персоналію йдеться у тексті? Яка сторона події чи явища, можливо, замовчується?
5. Коли (дoba, період, конкретна дата) написаний цей документ? Які історичні обставини зумовили створення джерела?
6. Де відбувалася подія, про яку йдеться в документі?
7. Визначте основні ідеї документа. Оберіть головне та другорядне у змісті документу. Мотивуйте свій вибір.
8. Визначте значення основних понять і термінів документа, які містяться в ньому.
9. Як цей документ кореспондується з іншими свідченнями про ці факти, події, явище чи процес?

10. Поміркуйте, які висновки можна зробити. На підставі документа сформулюйте власну точку зору щодо подій, явища або персоналії, що розглядається.